

WELKOM

Online bijeenkomst over
resultaten GLB-pilot Hoe? Zo!

Albert van der Ploeg

Opening

Huishoudelijke mededeling

- Microfoons uit
- Heeft u een vraag? Graag hand opsteken of in de chat
- Deze bijeenkomst wordt opgenomen
- Terugkijken op www.GLB-hoezo.nl

Programma

- 09:40 uur Aard Mulders, ministerie LNV over EU kaders en NL contouren voor het nieuwe GLB
- 10:00 uur Evie van der Velde, vereniging Noardlike Fryske Wâlden en Gerke-Jilt Veenstra, melkveehouder over het gebiedsproces, de gebiedsplannen en de ervaringen met de boerendenktank
- 10:15 uur Pauze
- 10:25 uur Gert-Jan Stoeten, Collectief Groningen West en Hans Grijsen, melkveehouder over begeleiding deelnemers bij planvorming en resultaten puntensysteem
- 10:45 uur Janny Kooistra, Collectief Midden Groningen en Menko van Zwol, akkerbouwer over deelnemers begeleiding tijdens de uitvoering van maatregelen
- 11:00 uur Jetze Genée, provincie Fryslân en Aard Mulders, ministerie van LNV geven een reflectie op de pilot
- 11:25 uur Afsluiting en overhandiging eindrapportage door Wouter Schep en Freek Nieuwenhuis, voorzitters collectieven Midden Groningen en Groningen West
- 11:30 uur Einde programma

Aard Mulders

EU kaders en NL contouren
voor het nieuwe GLB

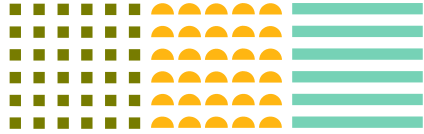
Rijksoverheid

Een groenblauwe architectuur voor het toekomstig GLB: in vogelvlucht

Een architectuur voor klimaat, natuurlijke hulpbronnen, biodiversiteit en landschapselementen

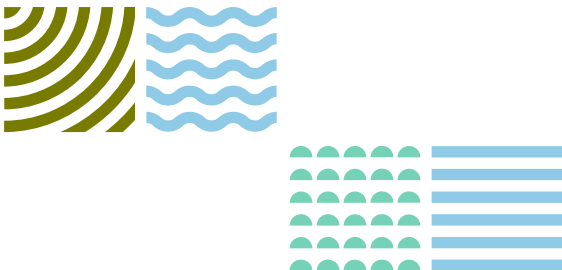

Aard Mulders

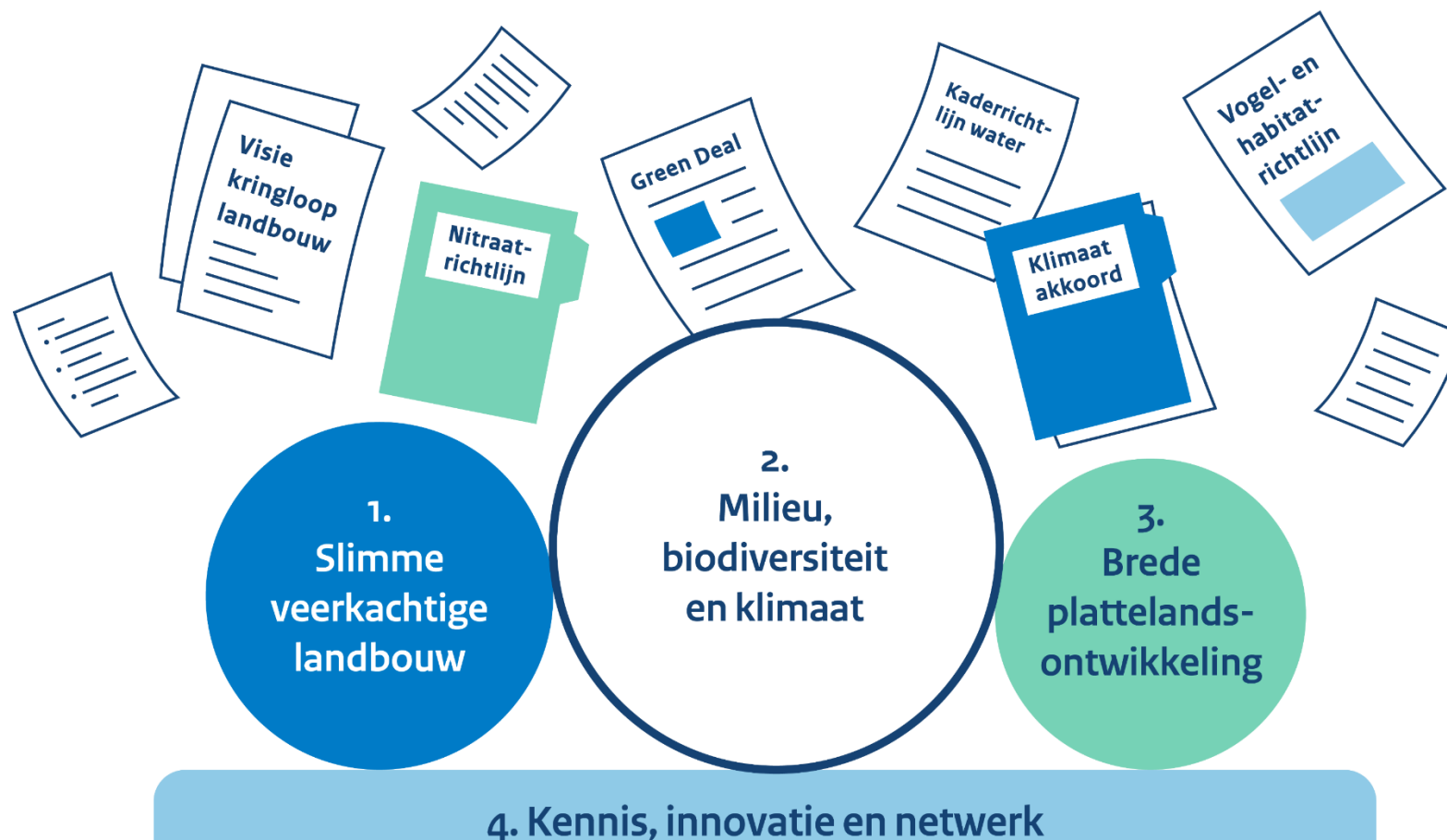

1. GBA doelen

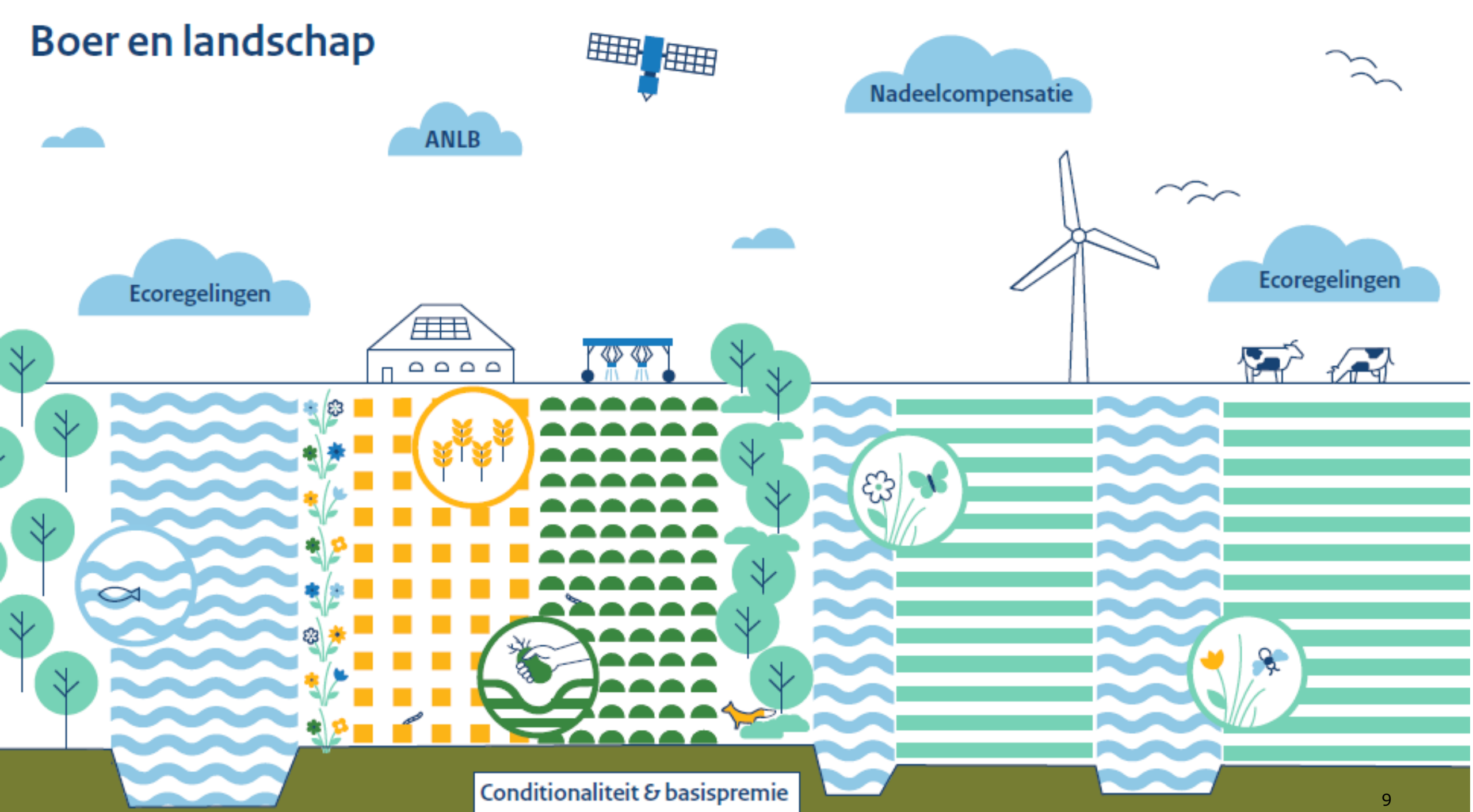
Toelichting elementen en belangrijkste te maken keuzes

GLB: een instrument

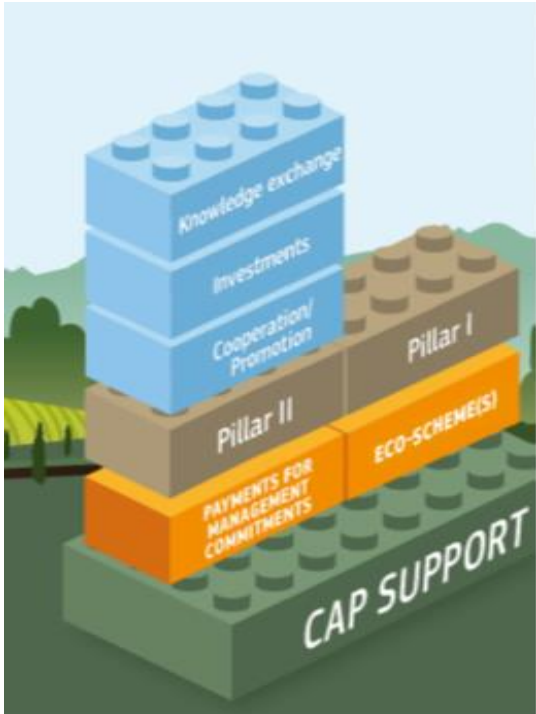
Boer en landschap

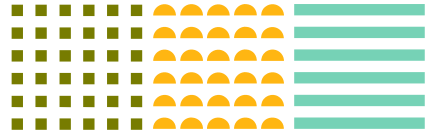

Uitgangspunten

- Een nieuwe interventiestrategie die toekomstbestendig boeren ondersteunt, van inkomenssteun naar doelgerichte betalingen;
- Een doelgerichte aanpak voor Europese doelen met aandacht voor publieke diensten voor klimaat, bodem-, water-, luchtkwaliteit, biodiversiteit en landschapselementen;
- Het koppelen van inkomenssteun aan interventies voor plattelandontwikkeling:
 - Het uitlijnen van conditionaliteit, ecoregelingen en agrarisch natuur- en landschapsbeheer;
 - Ondersteund door investeringen, het verbeteren van kennis, samenwerking, experimenten en innovatie. Deze zowel op landbouwgrond als elders in het landelijk gebied;
- Doelen koppelen aan resultaten/activiteiten in een regio;
- Efficiënt en eenvoudig.

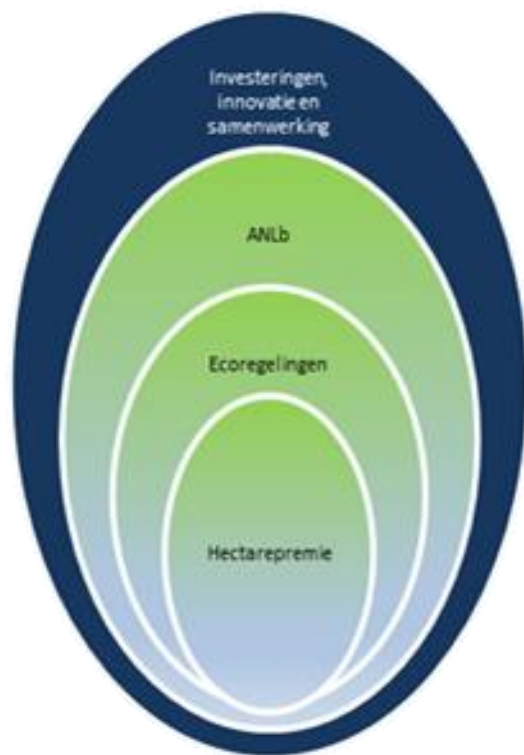

2. Een architectuur voor groenblauwe diensten

Een interventie voor groenblauwe diensten

Groenblauwe architectuur

Interventie

Niveau 1: hectarepremie

- Hectarepremie met voorwaarden (conditionaliteit) die tenminste het niveau van de huidige eisen voor directe betalingen (RBE, GLMC en vergroening) borgen.

Niveau 2: ecoregeling / puntensysteem

- Inzet is de ontwikkeling van een breed toegankelijk puntensysteem waar de meeste agrariërs gebruik van maken, wellicht regionaal gedifferentieerd.

Niveau 3: agrarisch natuur- en landschapsbeheer

- Regionaal door collectieven gecoördineerde activiteiten.

R
e
g
i
o
n
a
l
e

Investerings,
samenwerking
en kennis-
overdracht.

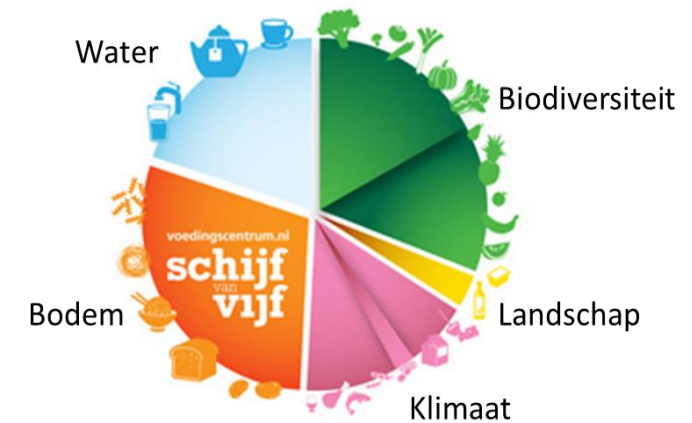
Conditionaliteit/ basisbetaling

- De huidige XC wordt uitgebreid met de huidige Vergroeningseisen – en een beetje extra.
- Conditionaliteit garandeert dat de invloed van landbouw op haar omgeving niet verslechtert.
- De basispremie moet minimaal de kosten en het inkomensverlies van goede landbouw- en milieuecondities compenseren.
- Conditionaliteit is:
 - De basis voor steun.
 - Nullijn voor vergoedingen voor ecoregelingen en ANLb.
- Een hogere conditionaliteit geeft minder ruimte voor doelgerichte betalingen.

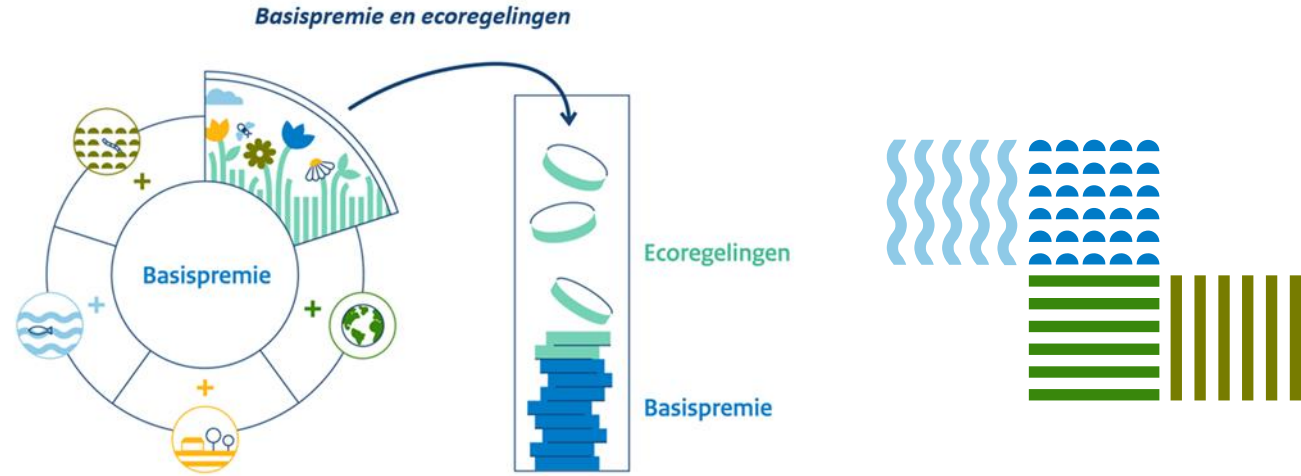
De **ecoregeling** is een nieuw verplicht element in het GLB. Een jaarlijkse subsidieregeling voor boeren die maatregelen nemen voor verdere verduurzaming van de bedrijfsvoering.

- Het voorstel is om een **puntensysteem** te ontwikkelen.
 - Uitgangspunt is een toegankelijk systeem voor alle boeren, verwachting ca 70%.
 - Nationale regeling met regionale accenten. (bijvoorbeeld type bodem / landschapstype).
 - Integrale aanpak van de Gemeenschappelijke doelstellingen: klimaat, natuurlijke hulpbronnen, biodiversiteit en landschap, naar analogie van de schijf van vijf.
- Lage administratieve en implementatiekosten.

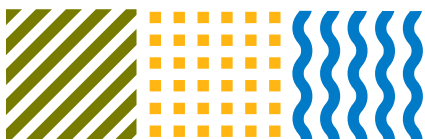

Centrale kenmerken puntensysteem

- Zelfde instapeisen als basisbetaling: echte landbouwer, subsidiabele landbouwgrond.
- Nationale regeling en nationale lijst van eco-activiteiten voor alle begunstigten.
- Regionale plannen met doelstellingen en regionale accenten.
- Vaste potentiële betaling per hectare voor alle landbouwers, gedifferentieerd naar:
 - punten (brons, zilver, goud);
 - samenhang/samenwerking.
- Betaling wanneer voldoende activiteiten om de 'hectarebetaling' te rechtvaardigen zowel per onderdeel als totaal: integraliteit.

De verwachte activiteiten (1)

Gewas	
1	Rustgewassen >25% (lijst 'Rustgewassen')
2	Diep wortelend rooigewas (zie lijst 'Diep wortelende gewassen')
3	Eiwithoudende gewassen telen (5 %) (zie lijst 'Eiwit gewassen')
4	Meerjarige teelt
a	Akkerbouw, gewas uit lijst meerjarige gewassen staat langer dan 24 mnd
b	Agroforestry: akkerbouw gecombineerd met minimaal x en maximaal 100 b
c	Agroforestry: grasland gecombineerd met minimaal x en maximaal 100 b
d	Langjarig grasland (> 5 jaar)
5	Graslandrand
6	Gras/klaver
7	Grasland met kruiden
8	Strokenteelt, een combinatie van gewassen uit de lijsten Voorjaar, Zome
Bodemgewas	
9	Mengteelt, combinatie van gewassen uit lijst 'mengteelt'
10	Onderwerken groenbemester/graszode (zonder glyfosaat)
11	Bedekt houden percelen (wo niet productief rustgewas) tot 1 maart
12	Mulchen (groenbemester gebruiken als mulch)
Bodem maatregelen	
13	Niet kerende grondbewerking/Ondiep ploegen
14	"Infiltratiegreppel"
15	Verhoogd waterpeil veengrond

De verwachte activiteiten (2)

Vee maatregelen	
16	Verlengde weidegang; de koeien hebben minimaal 160 dgn 12 uur weide
17	Laag eiwit rantsoen (ureum in melk <30mg/l)
18	Grondgebondenheid melkveehouderij (<=2 GVE/ha bedrijf)
Niet productief landbouwgrond	
19	Houtig element
a	Houtig element (heg, haag, struweel) is in stand gehouden
b	Houtig element is aanwezig
20	Water element ecologisch schonen. Het element is na 15 juni voor 25% to
21	Niet productieve akker(rand)
Bonus	
A	Bodempaspoort
B	Kringloop samenwerking
C	Samenwerking/afstemming met buurpercelen
D	Aansluitend en ondersteunend aan ANLB
E	Aansluitend en ondersteunend aan DAW
Biologische landbouw (SKAL)	
	Biologische landbouw (SKAL)

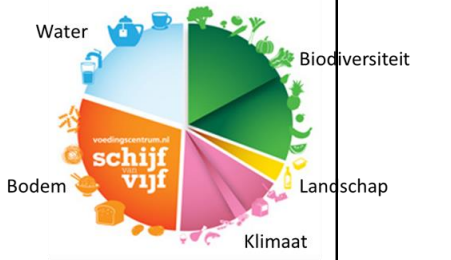

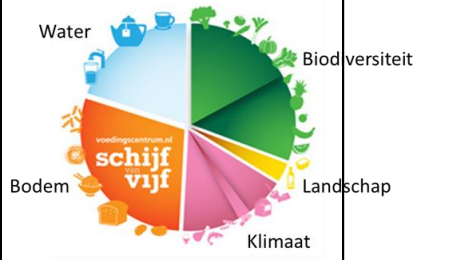

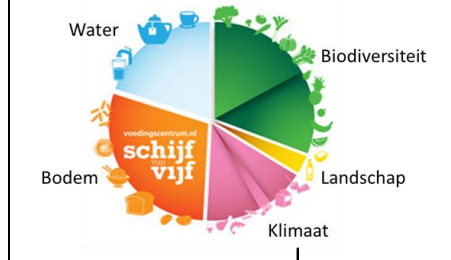
Actie in het veld		waarde €/ ha	activiteit koppeltabel	max	activiteit koppeltabel	Totaal punten	Klimaat (D)	Bodem (E)	Water (E)	Lucht (E)	Landschap (F)	Biodiversiteit (F)
1	Rustgewassen >25% (lijst 'Rustgewassen')	€ 155,00	minimaal f% van de oppervlakte bestaat van datum x tot datum y uit gewas a of meerdere gewassen b of gewasresten c.	€ 3.888,00	9	7	2	2	1		1	1
2	Diep wortelend rooigewas (zie lijst 'Diep wortelende gewassen')	€ 245,00	minimaal f% van de oppervlakte bestaat van datum x tot datum y uit gewas a of meerdere gewassen b of gewasresten c.	€ 3.888,00	9	2		1	1			
3	Eiwithoudende gewassen telen (5 %) (zie lijst 'Eiwit gewassen')	€ 805,00	minimaal f% van de oppervlakte bestaat van datum x tot datum y uit gewas a of meerdere gewassen b of gewasresten c.	€ 3.888,00	9	8	2	2		1	1	2
4	Meerjarige teelt											
a	Akkerbouw, gewas uit lijst meerjarige gewassen staat langer dan 24 mnd op perceel	€ 200,00	minimaal f% van de oppervlakte bestaat van datum x tot datum y uit gewas a of meerdere gewassen b of gewasresten c.	€ 3.888,00	9	5	1	2	1			1
b	Agroforestry: akkerbouw gecombineerd met minimaal x en maximaal 100 bomen per ha	€ 600,00	minimaal f% van de oppervlakte bestaat van datum x tot datum y uit gewas a of meerdere gewassen b of gewasresten c.	€ 3.888,00	9	8	1	2	1	1	1	2
c	Agroforestry: grasland gecombineerd met minimaal x en maximaal 100 bomen per ha	€ 600,00	minimaal f% van de oppervlakte bestaat van datum x tot datum y uit gewas a of meerdere gewassen b of gewasresten c.	€ 2.403,37	9	8	1	2	1	1	1	2
d	Langjarig grasland (> 5 jaar)	€ 250,00	minimaal f% van de oppervlakte bestaat van datum x tot datum y uit gewas a of meerdere gewassen b of gewasresten c.	€ 2.403,37	9	7	2	2	1		1	1
			Uitsluitend gebruik van chemische onkruidbestrijding op max 10 % van de oppervlakte.	€ 135,83	7							

Punten op bedrijfsniveau

Voorbeeld

punten per hectare	
	
Klimaat (D)	1
Bodem (E)	0,25
Water (E)	0,25
Landschap (F)	0,5
Biodiversiteit (F)	1
Totaal	3

vereiste punten bij een bedrijf 40 ha	
	
Klimaat (D)	40
Bodem (E)	10
Water (E)	10
Landschap (F)	20
Biodiversiteit (F)	40
Totaal	120

gerealiseerde punten bedrijf 40 ha	
	
Klimaat (D)	42
Bodem (E)	14
Water (E)	10
Landschap (F)	22
Biodiversiteit (F)	64
Totaal	152

Flexibiliteit per regio realiseren

Voorbeeld

- Regionale invulling punten per hectare op basis van provincies of grondsoort
- Regionale accenten bij openstelling van activiteiten

punten per hectare		
	NL	Regio
Klimaat (D)	0,8	0,2
Bodem (E)	0,2	0,05
Water (E)	0,2	0,05
Landschap (F)	0,4	0,1
Biodiversiteit (F)	0,8	0,2
Totaal	2,4	0,6

[illegible]

ANLb: collectieve aanpak

Een goede coördinator

- Gestart in Nederland, in 2016.
- Regionale verbintenissen met een groep landbouwers (collectieven) gericht op het creëren van goede leefgebieden voor zeldzame soorten, en de bescherming van waterkwaliteit.
- 40 gecertificeerde collectieven als eindbegunstigden, met als doel:
 - doeltreffendheid versterken;
 - verbeteren van de efficiëntie;
 - verbeteren van de kennis bij begunstigden;
 - Het beter gebruik maken van lokale vaardigheden en energie.
- Flexibiliteit om in te spelen op veranderingen in natuur en klimaat.
- Het doel voor het toekomstige GLB: verbreding van de reikwijdte en slechts kleine systeemwijzigingen.
- Discussie verbreding: bufferen van Natura 2000 gebieden en waterpeil Veenweiden.

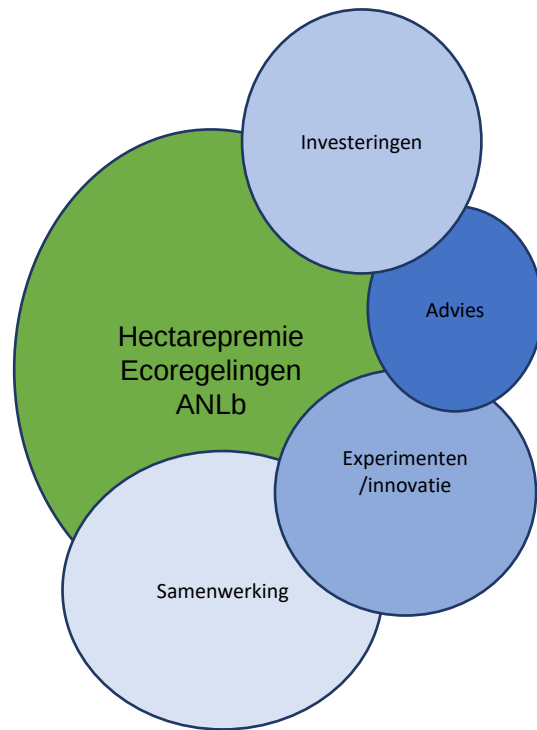
Art 18, 66, 67: gebiedsspecifieke nadelen

- Vergoeding voor gebiedsspecifieke nadelen:
 - Als onderdeel van de basisbetaling (art 18);
 - Voor natuurlijke beperkingen (art 66)
 - Als gevolg van bepaalde vereisten/voorschriften volgend uit de VHR en/of KRW (art 67).
- Allen vereisen een duidelijke afbakening van het gebied die de vergoeding rechtvaardigt ('norm').

Discussie met name bij waterpeil veenweiden.

Innovatie, kennis en samenwerking in relatie tot grondgebonden structuur

- Ontwikkeling van maatregelen voor plattelandontwikkeling ter ondersteuning van een klimaatvriendelijke kringlooplandbouw:
 - Ondersteuning van de grondgebonden subsidies met kennis en investeringen:
 - 'Uniform subsidiekader';
 - Productenlijst voor investeringen.
 - Experimenten
 - Gebiedsgericht;
 - Sectoraal.
 - Kennisverspreiding en samenwerking is een sleutelfactor.

VRAGEN / opmerkingen?

Evie van der Velde en Gerke-Jilt Veenstra

Het gebiedsproces, de gebiedsplannen
en de ervaringen met de boerendenktank

Even voorstellen

Gerke-Jilt Veenstra

Beheerder (ANLb) in de Noardlike Fryske Wâlden
Deelnemer boerendenktank GLB-pilot

Evie van der Velde

Themacoördinator bij de Noardlike Fryske Wâlden
Projectmedewerker vanuit NFW in GLB-pilot

Werkwijze

- Opstellen gebiedsplannen – voorjaar 2019
- 5 gebiedsplannen (2x CGW, 1x CMG, 2x NFW)
- Gebiedsplannen leiden tot set maatregelen voor pilot

Betrokken gebiedspartijen

- NFW
- Provincie
- 5 gemeenten
- Wetterskip Fryslân
- TBO's (Staatsbosbeheer, It Fryske Gea)
- LTO (3 vertegenwoordigers namens LTO-afdelingen in werkgebied NFW)
- Landschapsbeheer Friesland

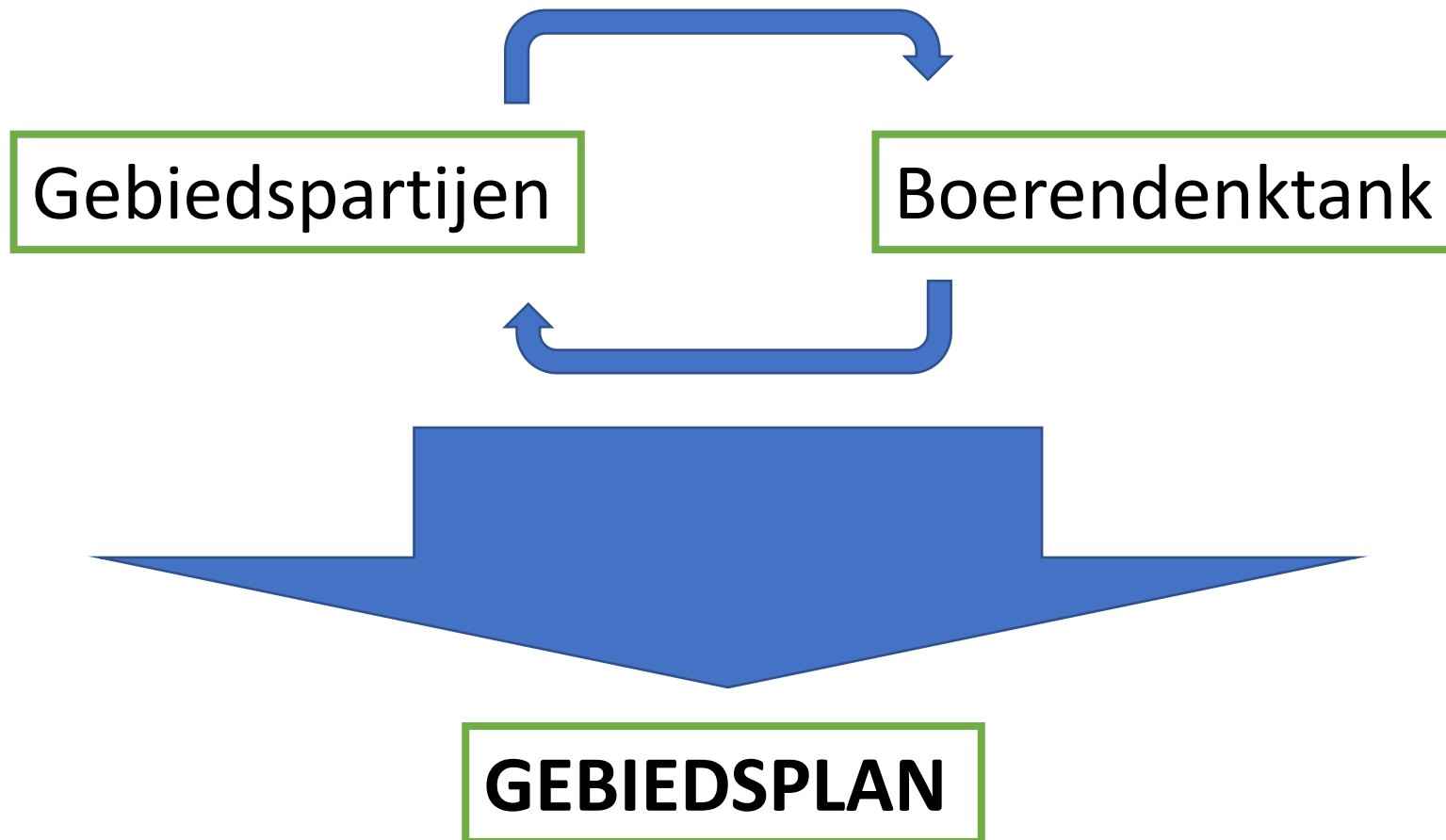
Boerendenktank

- Borging praktijkinbreng
- Welke maatregelen willen/kunnen boeren toepassen op hun bedrijf?
- 7 deelnemers
- Diverse samenstelling:
 - Biologisch/niet-biologisch
 - Verschillende leeftijdscategorieën
 - Melkvee-, vleesveehouders
 - Boeren met en zonder natuurgronden
 - Diverse bedrijfsomvang
 - Verspreid uit het werkgebied NFW

Gebiedsproces

Resultaat gebiedsproces

- Gebiedsplannen
 - Beschrijving van het gebied
 - Doelen, opgaven en ambities in het gebied
 - GLB-doelen
 - Regionale doelen, opgaven en wensen
 - Eco-schemamaatregelen voor bedrijfsplannen

Gebiedsplan
Open gebied
Weidevogellandschap NFW

Collectief	Vereeniging Noardlike Fryske Wâlden
Naam auteur(s)	Kulperweg 5 9105 SN Ruiterspoort E.M. Vinklaan (NFW) F. Casu (Aequator)
Contactpersoon	E.M. Vinklaan
Contactgegevens	0511-745200 info@noardlikefryskewalden.nl
Versie	CONCEPT 15.6.2019
Gecontroleerd door	

Gebiedsplan
Gesloten gebied
Coulisselandschap NFW

Collectief	Vereeniging Noardlike Fryske Wâlden
Naam auteur(s)	Kulperweg 5 9105 SN Ruiterspoort E.M. Vinklaan (NFW) F. Casu (Aequator)
Contactpersoon	E.M. Vinklaan
Contactgegevens	0511-745200 info@noardlikefryskewalden.nl
Versie	CONCEPT 10.5.2019
Gecontroleerd door	

Reflectie gebiedsproces

- Geen vanzelfsprekendheid
- Goed gebiedsproces kost tijd om op te starten
- Gebundeld gebiedsplan, 1 per collectief
- Inzet boerendenktank zeer waardevol
- Kaders stellen door provincie (regie-voerende rol), collectieven richten zich op uitvoering
- Beschikbaarheid gegevens, kennis

Gert-Jan Stoeten

Begeleiding deelnemers bij planvorming
en resultaten puntensysteem

Inhoud

- Maatregelen
- Bedrijfsplannen
- Aanvullende begeleiding
 - Bonussysteem voor samenhangend beheer
 - Optimaliseren kwaliteit en samenhang beheerpakketten
- Resultaten bonussysteem
- Ervaring van de deelnemers
- Hans Grijsen

Maatregelen

- Randenbeheer (weidevariant)
- Gefaseerd slootschonen
- Kleinschaligheidstoeslag
 - < 1 ha
 - ≥ 1 ha en < 2
 - ≥ 2 ha en < 3
- Ruige mest uitrijden
- Soortenrijk productie gras
- Legselbescherming (NFW)
- Akkerranden; gras-kruiden, bloemrijk (CMG)
- Sabbatical (CMG)
- Bodemgraan (CMG)

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

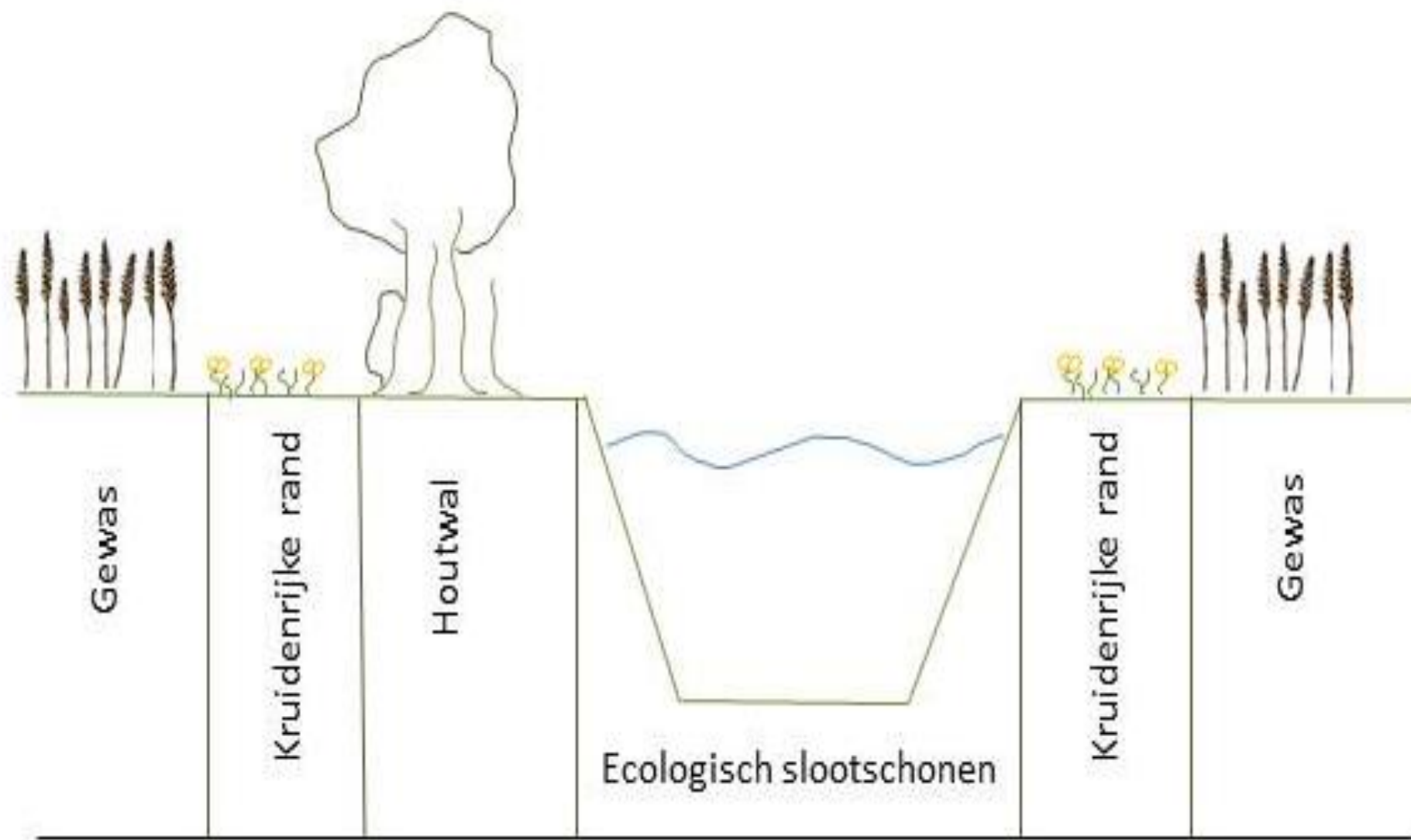

Noardlike Fryske Wâlden
Collectief Midden Groningen
Collectief Groningen West

46 deelnemers verdeeld over 5 deelgebieden
21 deelnemers verdeeld over 2 deelgebieden
33 deelnemers verdeeld over 4 deelgebieden

Collectief	Licht	Middel	Zwaar
CMG	11	4	6
NFW	15	13	18
CGW	6	17	10

Illustratie: Het principe van het puntensysteem

Eco maatregel / ANLB pakket	Basis-vergoeding	Interactie-factor	Vergoeding incl. bonus	Bonus
Kruidenrijke rand naast ecologisch slootbeheer	€ 200	1,2	€ 240	€ 40
Kruidenrijke rand naast houtwal	€ 200	1,15	€ 230	€ 30
Ecologisch slootbeheer naast houtwal	€ 50	1	€ 50	€ 0
Ecologisch slootbeheer naast kruidenrijke rand	€ 50	1,1	€ 55	€ 5

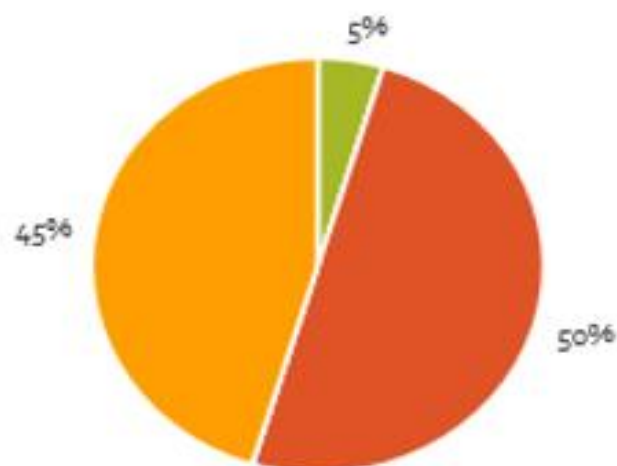

	Bedrijfs opp. ha	Opp. Maatregelen ha	Vergoeding Basis € / ha	Vergoeding bonus €/ha
CGW: Alle deelgebieden	2450	1189	102	108
Deelgebied Marum -Zevenhuizen initieel	710	319	101	105
Marum-Zevenhuizen incl. extra intekening	710	343	123	136

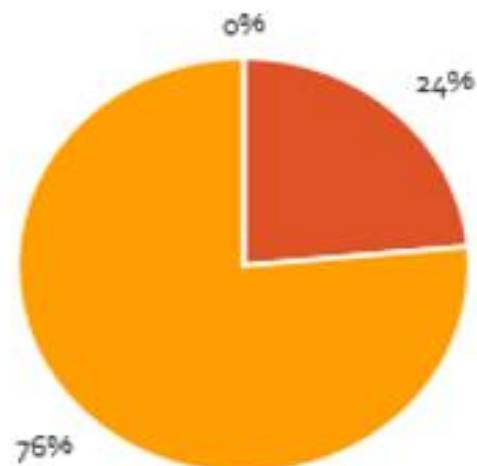
NFW	Ha	€ Basis	€ Bonus	%
Damwald	127 €	28.475	€ 31.168	9%
Feanhoop/Boarnburgum	65 €	9.343	€ 9.455	1%
Kollum	148 €	22.102	€ 23.289	5%
Twijzel/Twijzelerheide	165 €	53.349	€ 60.303	13%
Kootstertille/Surhuizum - 1e intekening	413 €	73.560	€ 79.443	8%
Kootstertille/Surhuizum - 2e intekening	425 €	90.725	€ 101.012	11%
CGW				
Rasquert	272 €	60.451	€ 67.056	11%
Noordhorn	59 €	24.524	€ 28.417	16%
Oldekerk	102 €	15.899	€ 16.662	5%
Marum 1e intekening	70 €	24.709	€ 27.958	13%
Marum 2e intekening	93 €	40.643	€ 49.628	22%
CMG				
Wierdengebied	18,9			2,2%
Mareng gebied	32,3 €	62.637	€ 63.543	1,4%
Mareng gebied 2e intekening	34,2 €	64.566	€ 65.810	1,9%

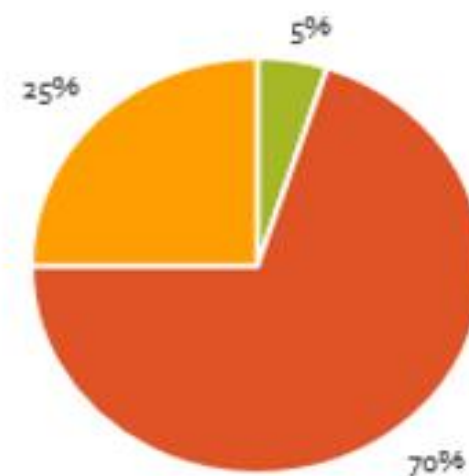
Gewenste controlerende rol
CGW

Gewenste controlerende rol
NFW

Gewenste controlerende rol
CMG

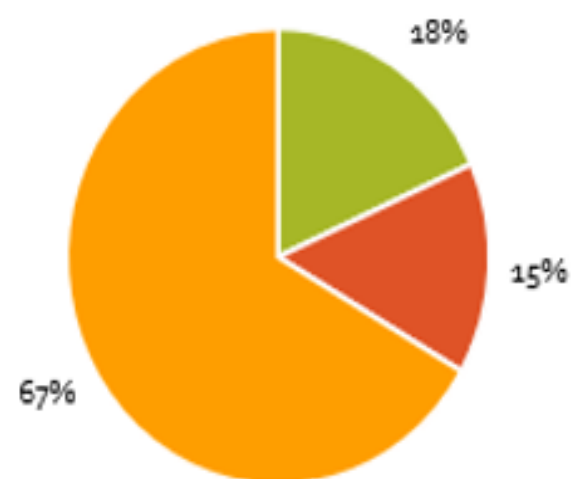

■ Door RVO/NVWA

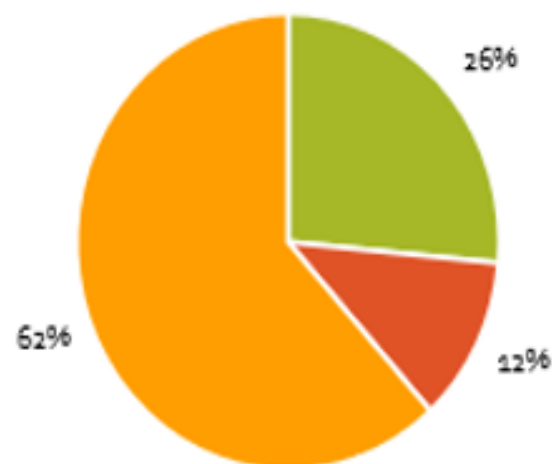
■ Controlerende schouw collectief

■ Adviserende schouw collectief

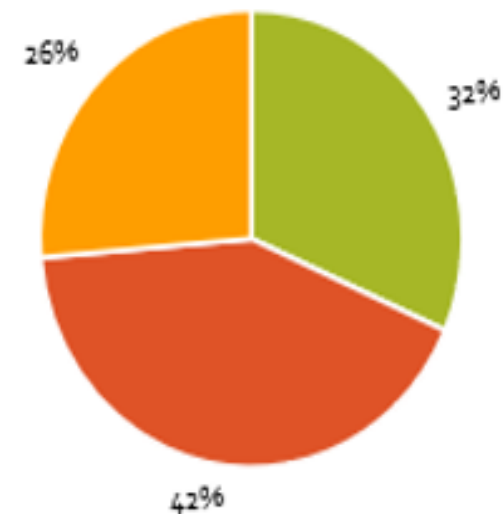
Gewenste adviserende rol
CGW

Gewenste adviserende rol
NFW

Gewenste adviserende rol
CMG

■ Vraagbaak/helpdesk op verzoek ■ Voorlichting via folders en nieuwsbrieven ■ Adviseerende voorlichting op bedrijfsniveau

Conclusies

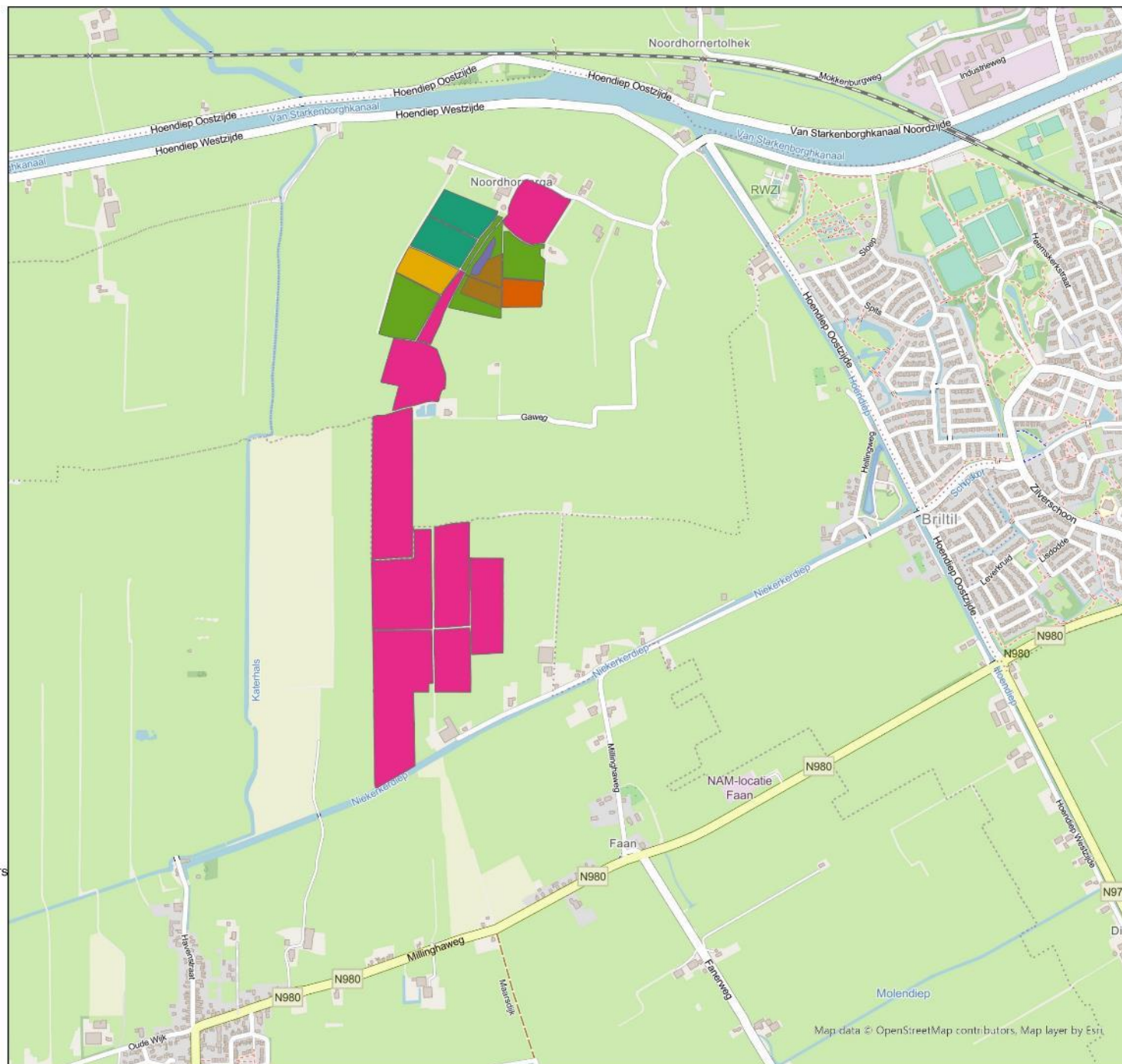
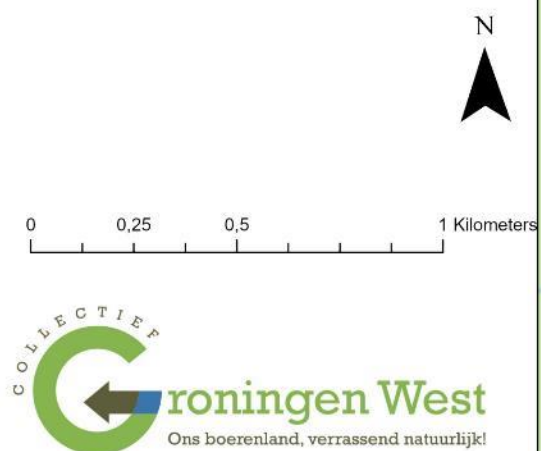
Hans Grijsen

Ervaring bedrijfsplan GLB pilot en
samenhangende maatregelen op
het bedrijf.

J.W. Grijsen ANLb

PAKKETNAAM

- 1 3 GVE / ha, 1 mei tot 15 juni
- 1 april tot 15 juni
- 15 februari tot 15 juni, minstens 5 cm
- nesten beschermen op grasland
- ruige mest
- rust van 1 april tot 15 juni
- verhoging 40 cm, 15 mrt tot 15 juni
- <all other values>

Ervaring deelname GLB Pilot

Doel:

Vergroening borgen (bedrijf) en kwaliteit leveren voor de vergroeningsbijdrage (maatschappij/belastingbetaler)

- Begeleiding door Collectief in pilot, voorlichting, maatregelen, bedrijfsplan en uitvoering kruidenrijk produktie grasland
- Zoeken van samenhang op het bedrijf en in het gebied
 - Randenbeheer als verbinding ANLB en burens
 - Kruidenrijk produktiegrasland

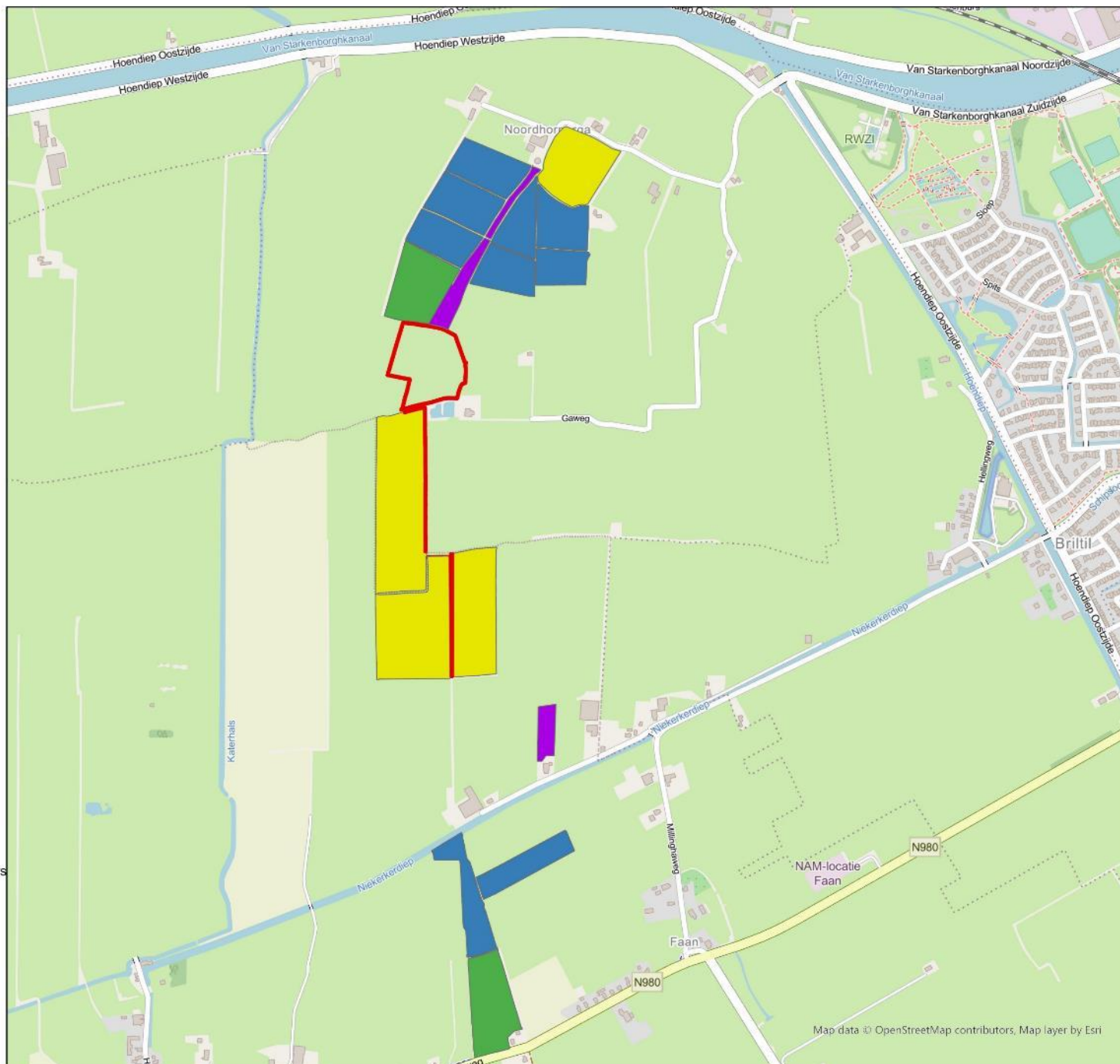
J.W. Grijzen GLB pilot

PAKKETNAAM

- ES-Kleinschaligheid < 1 ha
- ES-Kleinschaligheid > 1 ha en < 2 ha
- ES-Kleinschaligheid > 2 ha en < 3 ha
- ES-Randenbeheer (weidevariant)
- ES-Soortenrijk Productiegras
- <all other values>

0 0,2 0,4 0,8 Kilometers

Aanbevelingen GLB Pilot

- Eenvoud, doelmatigheid en voldoende breedte in maatregelenlijst
- Voorlopers niet remmen maar stimuleren:
 - Veel weidevogelbeheer ANLB <> minder mogelijkheden Eco schema's (?!)
- Verdienmodel?
 - Een bonussysteem is stimulerend en zinvol
 - Plus kan/moet ook zitten in relevante beloning van belanghebbenden:
 - Waardering uit de markt (bv KPI's kwaliteitsprogramma's)
 - Waterschap (waterbuffering en waterkwaliteit, waterschapslasten)
 - Biodiversiteit en landschap (OZB, vergunningverlening, fondsen natuur en landschap)
 - Klimaat (CO2-vastlegging/rechten)
 - Positieve effecten binnen het eigen bedrijf (bodem)
- Collectief kan gebiedsgericht maatwerk leveren
- Controle en administratie kan dan simpel / steekproefsgewijs

“Ik wil wel handelen naar wat de maatschappij wil maar ik kan alleen handelen naar wat de maatschappij doet!”

**Janny Kooistra
en Menko van Zwol**

Deelnemers begeleiding tijdens
de uitvoering van maatregelen

Lichte begeleiding

www.glb-hoezo.nl
www.glb-hoezo.nl

Soortenrijk productiegras zorgt voor verschillende dieptes in doorworteling, wat goed is voor de bodemstructuur. Soortenrijk productiegras is robuuster en kan beter tegen droogte.

BIJDRAGE AAN GLB DOELN

Soortenrijk productiegras draagt bij aan de biodiversiteit. Een structureel gewas biedt schuilgelegenheid voor tal van soorten. Bloeiende kruiden zijn waardevol voor insecten wat weer voedsel oplevert voor weidevogels.

- MILIEU
- KLIMAAT
- BIODIVERSITEIT

SOORTENRIJK PRODUCTIEGRAS

'SOORTENRIJK PRODUCTIEGRAS IS GEMAKKELIJK INPASBAAR IN MIJN BEDRIJFSVOERING. IK BEN OOK BENIEUWD NAAR DE HEILZAME WERKING VAN DE KRUIDEN OP MIJN KOEÏEN.'

VOORWAARDEN SOORTENRIJK PRODUCTIEGRAS

→ Beheren en onderhouden van een vegetatie met minimaal vier inheemse kruiden.

PRAKTISCHE TIPS

Vraag je recit of of je tegen een wat ruiger perceel kan. Soortenrijk productiegrasland heeft baat bij voldoende tijd voor bloei en zaadzetting. Laat het eens ruig weiden.

Kies het mengsel bij je doel. Ga je voor bodemkwaliteit en de betere beworteling voor de goede productie (ook in ongunstige weersomstandigheden), voor biodiversiteit of juist voor mineralenrijk voor voor de droge koeien? Win afhankelijk advies in en ga voor het voor jou beste mengsel en zaai het op beste plek daarvoor.

Zorg voor passend beheer. Zaai de percelen niet door en gebruik geen kunstmest. Breng verder je mest zoveel mogelijk naar andere percelen.

Duurzaam behoud van kruidenrijkdom vereist bloei en zaadzetting, adviezen zijn daarom:

- Toepassen van polvermige grassen (bijvoorbeeld Timothee, Rietzwerk)
- Hanter een laag bemestingsniveau
- Stel de maaidatum van de eerste snede uit

Voorbeelden van een mengsel is: gewone rolklaar, duzandblad, karwij, luzerne, rode klaver, smalle weegbree, wilde peen of witte klaver. Doe kan een klavermengsel zijn ingezaaid bestaande uit drie klaversoorten + twee andere kruiden

 VERGOEDING
€ 400 PER HA/JAAR

BONUS

Deze maatregel levert een bonus op in combinatie met de volgende maatregelen.

VERSTERKENDE MAATREGELN	Wederant	Akker variant Bloemrijk	Akker variant Gras kruiden berijdbaar	Strooiheer	Klaverhaligheid	Ruige mest	Soortenrijk productiegras	Bodemgras	Lagereelheer	Substraat Year
Soortenrijk productiegras	5%	5%	5%	5%	-	20%	10%	-	-	-

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Basis begeleiding

Intensieve begeleiding

Jetze Genée en Aard Mulders

Reflectie op de pilot

**Wouter Schep en
Freek Nieuwenhuis**
Overhandiging eindrapportage

ERBEHEERGEBIEDSAANPAKVOGELBEHEERTDEKOMSTGERICHTELANDBOUWWEIDVOGELBEHEERDIVERSITEITMILIEUGESCHAPLANDLANDSCHAPBEHEERNATUURINCLUSIEVELANDBOUWVEREENVOUDIGINGELFSTORINGSSTEEPMVERN
REBEHEERGEBIEDSAANPAKVOGELBEHEERTDEKOMSTGERICHTELANDBOUWWEIDVOGELBEHEERDIVERSITEITMILIEUGESCHAPLANDLANDSCHAPBEHEERNATUURINCLUSIEVELANDBOUWVEREENVOUDIGINGELFSTORINGSSTEEPMVERN
REBEHEERGEBIEDSAANPAKVOGELBEHEERTDEKOMSTGERICHTELANDBOUWWEIDVOGELBEHEERDIVERSITEITMILIEUGESCHAPLANDLANDSCHAPBEHEERNATUURINCLUSIEVELANDBOUWVEREENVOUDIGINGELFSTORINGSSTEEPMVERN

ERGER	DSAJ	"AKVO	BE	DE	MS	EF	ITE	WOP	WV	E	B	VEI	TEI	
EL	HPL	AND	IAPS	EE	IATUUR	LU	IV	NOV	TEEN	UURIG	ZELI	UI	ISI	EE
ERGER	"SAJ	KV	EE	EERTDE	S	EM	ITT	AND	WWE	EVODI	EWE	UI	SE	EE
"CHP	IN	WID	I	EE	UR	I	VE	M	IOU	A	EEN	UDIGH	ZELI	UI
ERBE	EF	IS	I	EE	EERTIC	DER	I	LA	WM	DEVOI	DEH	UI	IGS	EE
EG	EF	IS	WAL	EE	IATUUR	CL	VEL	BO	WV	UDIGH	ZELI	UI	IGS	EE
EF	BIEL	V	"AKVOI	EE	MS	ERICI	LA	BOU	VI	EVODI	EWE	UI	IGS	EE
W	DSI	UPI	"NAT	USIE	ANGE	TEI	"GIN							
HEERI	HE	AN	UPI	ELB	EE	DEK	STG	VTEL	DBL	VY	DEV	HE	YIC	VER
EDISCH	W	IC	UPI	HE	EE	IKIN	USH	"NAT	WV	EE	IOU	IB	ELF	OR
RI	HE	I	UPI	ELB	EE		ASTE	I	TEI	"W	DE	HE	HE	HE
EDISCH	HE	IL	UPI	HE	EE	IR	LUS	IOE	WVVERE	TOUDIGH	ELF	OR	IS	TEEM
HEERI	HE	AA	UPI	ELB	EE	IKIN	IST	CL	DBOUWV	DEVOGE	WV	HE	YIC	TEI
W	UDS	UPI	"NAT	USIE	ANGE	TEI	"GIN							

